

Notitie

Opdrachtgever: Dhr. A. Nijssen, gemeente Leiden
Auteur: W. Moerland MSc
Betreft: Quick scan YNS-locatie Leiden
Projectnummer: 1599
Datum: 5 mei 2017
Status: concept

Bureau Stadsnatuur

bezoekadres:
Natuurhistorisch Museum Rotterdam
Westzeedijk 345
3015 AA Rotterdam
telefoon: 010 – 266 04 70
e-mail: info@bureaustadsnatuur.nl
www.bureaustadsnatuur.nl

Inleiding

Op verzoek van de gemeente Leiden heeft Bureau Stadsnatuur ecologisch onderzoek verricht in het stationsgebied. Op de zogeheten YNS-locatie (Figuur 1) zal sloop en nieuwbouw plaatsvinden. Hiertoe is een nieuw bestemmingsplan in de maak, voor de ontwikkeling van een bioscoop, horeca, een supermarkt en appartementen. Middels een verkennend onderzoek is een inschatting gemaakt van ecologische waarden op de ontwikkellocatie. Bepaald is in hoeverre deze relevant zijn bij ruimtelijke ontwikkeling in het licht van de Wet natuurbescherming (Wnb). Voor soorten beschermd onder de Wnb geldt dat bij bepaalde handelingen die voor hun voortbestaan op die locatie een risico betekenen, gewerkt moet worden conform een goedgekeurde gedragscode en/of conform een verleende ontheffing van de verbodsbepalingen genoemd in de Wnb. Een juridische toelichting op de Wnb wordt gegeven in de Bijlage.

Figuur 1. Ligging plangebied (in transparant blauw).

Methodiek

Op 1 mei 2017 is het plangebied bezocht door een medewerker van Bureau Stadsnatuur. Hierbij is onderzocht:

- of het gebied potentie heeft als leefgebied van soorten die een strikt beschermde status hebben in de Wnb;
- voor welke functies het onderzoeksgebied voor betreffende soorten in aanmerking komt;
- of vervolgonderzoek naar de aanwezigheid van beschermde flora en fauna nodig is.

Aanvullend is de natuurdatabase van de gemeente Leiden geraadpleegd op relevante waarnemingen. Deze is in beheer bij Bureau Stadsnatuur.

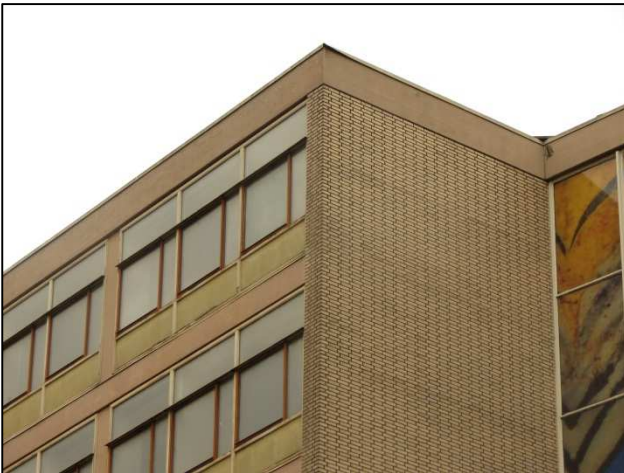
Resultaten

Beschrijving plangebied

Het plangebied omvat hoogbouw uit 1960, een voormalig kantoorpand dat ten dele nog in gebruik is (Figuur 2 en Figuur 3). Aan de buitenzijde is zichtbaar constructie in verval, waar gebouwbewonende fauna van kan profiteren (Figuur 4 en Figuur 5). Het flatgebouw is gesitueerd in hoogstedelijk gebied. Permanent water ontbreekt op de ontwikkellocatie. Er liggen geen natuurgebieden (Natura 2000 of anderszins beschermd) binnen de invloedssfeer van het project.

Figuur 2. Voorzijde YNS-locatie. Figuur 3. Achterzijde van het ontwikkelgebied.

Figuur 4. en Figuur 5. Plaatselijk vertoont het gebouw fysieke gebreken in de constructie.

Flora

Beschermd flora conform de Wnb is binnen het plangebied niet te verwachten. Deze, doorgaans (zeer) zeldzame, soorten komen nauwelijks voor in urbaan gebied. Voor de enkele typische muurplanten die in de nieuwe natuurwetgeving hun beschermde status hebben behouden, is binnen het plangebied geen leefgebied vastgesteld. Vochtige, koele wanden met enige ontwikkeling van muurvegetatie ontbreken. Onder meer Schubvaren *Asplenium ceterach* en Muurbloem *Erysimum cheiri* zijn derhalve uit te sluiten.

Fauna

Ongewervelde dieren. Binnen het plangebied zijn geen potenties voor beschermde soorten mollusken, insecten of overige geleedpotigen te verwachten. Soorten beschermd onder Wnb zijn zeer specialistisch ten aanzien van het leefgebied. Hun habitat is hoofdzakelijk in ecologisch hoogwaardige milieus als veenmoerassen, beekdalsystemen, voedselarme terreinen als kalkgraslanden of grijze duinen; in urbaan

gebied is nagenoeg iedere onder de Wnb beschermd ongewervelde dier uitgesloten (enkele unieke situaties uitgezonderd).

Vissen, amfibieën en reptielen. Leefgebied voor (beschermd) soorten uit deze soortgroepen is niet binnen het plangebied aanwezig.

Vogels. De locatie omvat broedbiotoop voor enkel gebouwbewonende soorten. Gedacht moet worden aan Kleine mantelmeeuw *Larus fuscus* en Zilvermeeuw *Larus argentatus*, die beide kunnen nestelen op het platte dak van de hoogbouw. In gebruik zijnde nesten van vogels zijn strikt beschermd. Zilvermeeuw gaat landelijk (NEM: Sovon en CBS) en gemeentelijk (Moerland 2015) achteruit; onzeker is, ten tijde van schrijven, hoe op provinciaal niveau de Wnb wordt geïnterpreteerd in relatie tot deze soort.

Strikt beschermde en gebouwbewonende soorten als Gierzwaluw *Apus apus*, Huismus *Passer domesticus*, Spreeuw *Sturnus vulgaris* en Scholekster *Haematopus ostralegus* worden binnen het plangebied als broedvogel uitgesloten. Voor de eerste drie genoemde soorten ontbreekt het aan toegankelijke nestelgelegenheid. Voor Scholekster is de locatie te urbaan gelegen, waardoor nabij gelegen foerageergebied niet voorhanden is.

In de directe omgeving is aanwezigheid van Huismus geconstateerd, in de achtertuinen grenzend aan het Morssingelterrein. De functionaliteit hiervan zal echter niet beïnvloed worden door voorgenomen ruimtelijke ontwikkeling van de YNS-locatie.

Zoogdieren. Voor vleermuizen is het plangebied potentieel van belang, in de vorm van verblijfplaatsen in de bebouwing. Het gaat dan met name om locaties als spleten en kieren, geschikt voor solitaire dieren. Voor een kraamkolonie is de bebouwing ongeschikt; grote toegankelijke binnenruimtes als spouwmuur ontbreken er. Andere beschermde functionaliteiten voor vleermuizen, dat zijn essentiële vliegroutes of foerageergebieden, zijn binnen een dergelijk milieu niet te verwachten.

Overige soorten zoogdieren beschermd conform de Wnb zijn in een dergelijk hoog urbaan milieu uitgesloten.

Conclusie

Gelet op bovengenoemde bevindingen worden ten aanzien van beschermde situaties de volgende conclusies getrokken:

- nesten van strikt beschermde vogelsoorten zijn niet aanwezig. Onzeker is echter het provinciaal beleid betreffende Zilvermeeuw. Deze soort broedt mogelijk op het platte dak;
- overige vogelsoorten, zoals Kleine mantelmeeuw, kunnen er broeden. In gebruik zijnde nesten mogen niet verstoord worden;
- verblijfplaatsen van vleermuizen, hoofdzakelijk van solitaire dieren, kunnen aanwezig zijn.

Aanbevelingen

Laat in 2017, conform Vleermuisprotocol, vervolgonderzoek uitvoeren naar aanwezigheid van strikt beschermde verblijfplaatsen van vleermuizen. Het onderzoekstraject loopt van mei tot en met september. Indien sprake is van een beschermde situatie die als gevolg van de ruimtelijke ontwikkelingen wordt geschaad, is een ontheffing noodzakelijk van de verbodsbepalingen zoals omschreven in de Wet natuurbescherming.

Literatuur

Moerland, W. 2015. bSR-rapport 283. Resultaten en analyse Stadsnatuurmeetnet Leiden 2014 en 2015. Bureau Stadsnatuur, Rotterdam.

© Bureau Stadsnatuur | Westzeedijk 345 | 3015 AA Rotterdam

Niets uit deze uitgave mag worden veeleenvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteursrechtelijke. bSR kan door opdrachtgever niet aansprakelijk worden gesteld voor schade die voortvloeit uit gebruik van data of gegevens of door toepassing van aanbevelingen en conclusies, die zijn opgenomen in deze rapportage.

Bijlage 1 – Wet natuurbescherming

Kader

De Wet Natuurbescherming is per 1 januari 2017 van kracht en vervangt de Flora- en faunawet, de Boswet en de Natuurbeschermingswet 1998. Deze bijlage vat de belangrijkste feiten met betrekking tot de Wet natuurbescherming samen en is gericht op personen en instanties die te maken krijgen met de wet in het kader van ruimtelijke ontwikkeling, beheer en onderhoud. Uitvoering van de wet valt onder de verantwoordelijkheid van de provincies. De inhoud van deze bijlage betreft in eerste instantie de algemeen geldende verbodsbepalingen en in tweede instantie de Zuid-Hollandse context waarin deze verbodsbepalingen moeten worden toegepast. De aanvullende regelgeving rond bescherming van soorten in Natura 2000-gebieden wordt hier slechts kort besproken.

Doel

De Wet natuurbescherming beschermt de van nature in Nederland in het wild voorkomende planten en dieren.

Beschermingsregimes

Er zijn drie categoriën soorten met een eigen beschermingsregime en daaraan gekoppelde verbodsbepalingen: vogels, habitatrichtlijnsoorten en overige soorten. Een soort kan niet onder meer dan één van deze regimes vallen. Vogels vallen per definitie onder het regime van de Vogelrichtlijn.

Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn

Artikel 3.1

1. Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen.
2. Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
3. Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben.
4. Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te storen.
5. Het verbod, bedoeld in het vierde lid, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn

Artikel 3.5

1. Het is verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.
2. Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren.
3. Het is verboden eieren van dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.
4. Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid te beschadigen of te vernielen.
5. Het is verboden planten van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel b, bij de Habitatrichtlijn of bijlage I bij het Verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen.

Beschermingsregime andere soorten

Artikel 3.10

1. Onverminderd artikel 3.5, eerste, vierde en vijfde lid, is het verboden:
 - a. in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel A, bij deze wet, opzettelijk te doden of te vangen;
 - b. de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel a opzettelijk te beschadigen of te vernielen, of
 - c. vaatplanten van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel B, bij deze wet, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.
2. Artikel 3.8, met uitzondering van het derde en vierde lid, is van overeenkomstige toepassing op de verboden, bedoeld in het eerste lid, met dien verstande dat, in aanvulling op de redenen, genoemd in het vijfde lid, onderdeel b, de noodzaak voor de ontheffing of vrijstelling ook verband kan houden met handelingen:
 - a. in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden, daaronder begrepen het daarop volgende gebruik van het ingerichte of ontwikkelde gebied;
 - b. ter voorkoming van schade of overlast, met inbegrip van schade aan sportvelden, schietterreinen, industrieterreinen, kazernes, of begraafplaatsen;
 - c. ter beperking van de omvang van de populatie van dieren, in verband met door deze dieren ter plaatse en in het omringende gebied veelvuldig veroorzaakte schade of in verband met de maximale draagkracht van het gebied waarin de dieren zich bevinden;
 - d. ter voorkoming of bestrijding van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren;
 - e. in het kader van bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of bosbouw;
 - f. in het kader van bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer;
 - g. in het kader van bestendig beheer of onderhoud van de landschappelijke kwaliteiten van een bepaald gebied, of
 - h. in het algemeen belang.
3. De verboden, bedoeld in het eerste lid, onderdelen a, en b, zijn niet van toepassing op de bosmuis, de huisspitsmuis en de veldmuis voor zover deze dieren zich in of op gebouwen of daarbij behorende erven of roerende zaken bevinden.

Verordening uitvoering Wet natuurbescherming Zuid-Holland

De verordening bevat onder andere regels voor faunabeheereenheden en diverse vrijstellingen voor het bestrijden van schade en het uitvoeren van werkzaamheden. Ook is in de verordening opgenomen voor welke soorten een vrijstelling geldt van de verbodsbepalingen in artikel 3.10 van de Wet natuurbescherming (zie onder). Voor de verordening, zie:

https://omgevingsdienthaaglanden.nl/entity-file/entity/producten/field/relevante_informatie_2/instance/7/locale/1/download/0/product/7ontheffingverordening-soorten/Verordening%20Wnb%20Zuid-Holland

Vogelsoorten met een ongunstige staat van instandhouding in Zuid-Holland (Artikel 3.1)

Naar aanleiding van Artikel 3.1 lid 5 heeft Bureau Stadsnatuur een lijst opgesteld van vogelsoorten waarbij storing van wezenlijke invloed kan zijn op de staat van instandhouding. Het betreft soorten die als broedvogel in Zuid-Holland voorkomen en waarvoor onder de Flora- en faunawet reeds een jaarronde bescherming gold, aangevuld met soorten die op basis van actuele gegevens een ongunstige staat van instandhouding (negatieve populatietrend en/of een kleine, kwetsbare populatie) kennen en waarvoor derhalve gemitigeerd of gecompenseerd zou moeten worden in geval van ruimtelijke ontwikkeling en beheer. Het gaat om de volgende soorten: Appelvink, Baardmannetje, Blauwe reiger, Boerenzwaluw, Bontbekplevier, Boomvalk, Bosuil, Bruine kiekendief, Buizerd, Dwergstern, Eider, Gele kwikstaart, Goudvink, Grauwe klauwier, Grauwe vliegenvanger, Groene specht, Grote gele kwikstaart, Grote mantelmeeuw, Grote zilverreiger, Grutto, Havik, Huismus, Huiszwaluw, IJsvogel, Kerkuil, Kievit, Kleine bonte specht, Kleine plevier, Kleine zilverreiger, Kluut, Kneu, Koekoek, Krooneend, Kwak, Kwartelkoning, Lepelaar, Matkop, Middelste zaagbek, Nachtegaal, Oeverzwaluw, Ooievaar, Patrijs, Porseleinhoen, Purperreiger, Raaf, Ransuil, Ringmus, Roek, Roerdomp, Scholekster, Slechtvalk, Slobeend, Snor, Sperwer, Spotvogel, Spreeuw, Sprinkhaanzanger, Steenuil, Steltkluit, Stormmeeuw, Strandplevier, Tafeleend, Tapuit, Torenvalk, Tureluur, Veldleeuwerik, Velduil, Visdief, Waterral, Watersnip, Wielewaal, Wilde eend, Wintertaling, Woudaap, Wulp, Zomertaling, Zomertortel, Zwarte roodstaart, Zwarte stern en Zwartkopmeeuw. Deze lijst is niet uitputtend en kan op basis van ontwikkelingen in de toekomst worden gewijzigd op basis van ecologisch zwaarwegende omstandigheden. Het effect van de ingreep is uiteindelijk leidend in de afweging of sprake is van een beschermde (en daarmee ontheffingsplichtige) situatie.

Beschermde habitatrichtlijnsoorten in Zuid-Holland (Artikel 3.5)

Soorten uitsluitend vermeld in Bijlage II – Beschermingsregime Artikel 3.5 alleen van toepassing in Natura 2000-gebieden.

De volgende soorten zijn meer of minder recent vastgesteld in de provincie Zuid-Holland en vallen uitsluitend in voor deze soorten aangewezen Natura 2000-gebieden onder het beschermingsregime Artikel 3.5: Nauwe korfslak en Zeggekorfslak.

Soorten vermeld in Bijlage IV – Beschermingsregime Artikel 3.5 van toepassing.

De volgende soorten zijn meer of minder recent vastgesteld in de provincie Zuid-Holland en vallen onder het beschermingsregime Artikel 3.5: Groenknolorchis, Platte schijfhoren, Bataafse stroommossel, Gevlekte witsnuitlibel, Groene glazenmaker, Rivierrombout, Houting, Steur, Boomkikker, Heikikker, Kamsalamander, Poelkikker, Rugstreeppad, Zandhagedis, Bever, Noordse woelmuis, Otter, Bosvleermuis, Franjestaart, Gewone baardvleermuis, Gewone dwergvleermuis, Gewone grootoorvleermuis, Kleine dwergvleermuis, Laatvlieger, Meervleermuis, Rosse vleermuis, Ruige dwergvleermuis, Tweekleurige vleermuis, Vale vleermuis, Watervleermuis, Bruinvis, Bultrug, Dwergvinvis, Gewone dolfin, Gewone vinvis, Griend, Potvis, Tuimelaar, Witflankdolfin en Witsnuitdolfin.

Beschermde andere soorten in Zuid-Holland (Artikel 3.10)

De volgende soorten zijn meer of minder recent vastgesteld in de provincie Zuid-Holland en vallen onder het beschermingsregime Artikel 3.10: Blaasvaren, Bokkenorchis, Glad biggenkruid, Moerasgamander, Muurbloem, Ruw parelzaad, Schubvaren, Smalle raai, Stofzaad, Aardbeivlinder, Grote vos, Grote modderkruiper, Kwabaal, Ringslang, Boommarter, Damhert, Das, Eekhoorn, Gewone zeehond, Grijze zeehond, Steenmarter en Waterspitsmuis.

Soorten waarvoor in Zuid-Holland een vrijstelling geldt van beschermingsregime Artikel 3.10

In Zuid-Holland is een vrijstelling van de verbodsbepalingen Artikel 3.10 van toepassing op de volgende soorten: Aardmuis, Bastaardkikker, Bosmuis, Bruine kikker, Bunzing, Dwergmuis, Dwergspitsmuis, Egel, Gewone bosspitsmuis, Gewone pad, Haas, Hermelijn, Huisspitsmuis, Kleine watersalamander, Konijn, Meerkikker, Ree, Rosse woelmuis, Veldmuis, Vos, Wezel en Woelrat.

Geïntroduceerde soorten in Zuid-Holland

Soorten die zich door menselijk toedoen buiten hun natuurlijke areaal hebben gevestigd (geïntroduceerde soorten) vallen in Zuid-Holland niet onder de beschermingsregimes Artikel 3.1, 3.5 of 3.10, tenzij sprake is

van een populatie die langer dan 50 jaren achtereen heeft standgehouden. Voorbeelden in een Zuid-Hollandse context zijn Gele helmblom uitgezaaid vanuit tuinen en Vroedmeesterpad al dan niet moedwillig geïntroduceerd door terrariumhouders.

Beleidsregel Wet natuurbescherming Zuid-Holland

In de beleidsregel staan onderwerpen als het verlenen van tegemoetkomingen in de faunaschade en de vergunningverlening voor Natura 2000-gebieden in het kader van de Programmatische Aanpak Stikstof. Voor de beleidsregel, zie:

https://omgevingsdiensthaaglanden.nl/entity-file/entity/producten/field/relevante_informatie_3/instance/7/locale/1/download/0/product/7onthefingverlening-soorten/Beleidsregel%20Wnb%20Zuid-Holland

Zorgplicht

In de Wet natuurbescherming is een zorgbeginsel (artikel 1.10 en 1.11) opgenomen: de intrinsieke waarde van soorten is vastgesteld in een doelbepaling en geldt voor alle soorten, los van een beschermingsregime. Het is een algemeen geldende fatsoenseis die erop neerkomt dat redelijkerwijs vermijdbare schade aan planten en dieren moet worden voorkomen.

Wanneer ontheffing aanvragen?

Wanneer redelijkerwijs kan worden vermoed dat verbodsbepalingen ten gevolge van een voorgenomen activiteit worden overtreden, moet eerst worden bepaald of mitigerende (verzachtende) maatregelen de schade kunnen beperken of tenietdoen zodat het overtreden van het verbod kan worden voorkomen. Wanneer het overtreden van een verbod onvermijdelijk is en er moet worden gecompenseerd voor veroorzaakte schade, dan dient men een ontheffing aan te vragen. Het aanvragen van een ontheffing heeft alleen zin als de functionaliteit van een plangebied voor een beschermde soort voldoende nauwkeurig in beeld is gebracht. Meestal is hier een uitgebreid onderzoek voor nodig waarin rekening wordt gehouden met de seizoensactiviteit van een soort. Dergelijk onderzoek dient aan bepaalde richtlijnen te voldoen op basis waarvan de kwaliteit en volledigheid ervan worden gecontroleerd. Een randvoorwaarde is daarnaast dat een aanvraag vergezeld dient te gaan van een zogenaamd activiteitenplan. Hierin moet een initiatiefnemer van een potentieel schadelijke handeling het belang van de voorgenomen activiteit onderbouwen en aangeven welke mitigerende en/of compenserende maatregelen ten gunste van de soort(en) in kwestie worden getroffen.

Omgevingsvergunning

Wanneer er sprake is van een omgevingsvergunning mogen ontheffingen voor beschermde soorten aanhaken. Bij aanhaken moet de gemeente een volledigheidstoets uitvoeren en verzorgt de gemeente de toetsing door de Omgevingsdienst. Ten behoeve van een aanvraag zijn een onderzoeksrapport met inventarisatiegegevens en een activiteitenplan noodzakelijk. Met de aanvraag van een omgevingsvergunning is een wettelijke beslistermijn gemoeid van maximaal 26 weken. De gehele aanvraag verloopt via de gemeente.

Losse ontheffing

Wanneer een ontheffing aangevraagd moet worden waarbij geen omgevingsvergunning nodig is, is de beslistermijn 13 weken met maximaal 7 weken verlenging. De gehele aanvraag verloopt via Omgevingsdienst Haaglanden (ODH). De leges bedragen EUR 1800,-. Ten behoeve van een aanvraag zijn een onderzoeksrapport met inventarisatiegegevens en een activiteitenplan noodzakelijk. Voor meer informatie en aanvraagformulieren, zie:

<https://omgevingsdiensthaaglanden.nl/categorie/product/7-onthefingverlening-soorten.html>

Gedragscodes

Bestaande gedragscodes die zijn goedgekeurd onder de Flora- en faunawet zijn, indien nog niet verlopen, nog altijd geldig voor de soorten die onder de Wet natuurbescherming onder één van de drie beschermingsregimes vallen. Voor nieuwe beschermde soorten waarvoor geen mitigerende maatregelen zijn vermeld in gedragscodes zal mogelijk een ontheffing noodzakelijk zijn. Voor soorten die niet meer onder een strikt beschermingsregime vallen zal een gedragscode daarentegen niet meer noodzakelijk zijn.

Handhaving

Bij een vermoede overtreding van een verbodsbepaling in de Wet natuurbescherming kan handhaving worden ingeschakeld. In Zuid-Holland is de Omgevingsdienst Zuid-Holland-Zuid (OZHZ) hiervoor verantwoordelijk. Voor meer informatie, zie: <https://www.ozhz.nl/vergunningen-en-meldingen/groene-handhaving>

Melding van een vermoede overtreding:

Telefoon: 078-770 85 85

website: <http://www.natuurzuidholland.nl/contact/>

Overige contactgegevens:

Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid

Afdeling Toezicht en Handhaving

Postbus 550

3300 AN Dordrecht